

**ІНСТИТУТ ЗАКОНОДАВСТВА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ**

**20-РІЧЧЯ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ:
НАЦІОНАЛЬНА ТРАДИЦІЯ
ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ
КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ**

Матеріали всеукраїнської
науково-практичної конференції
22 червня 2016 року

Київ 2016

УДК 342.4(477)(081)(07)

Д 22

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Інституту законодавства Верховної Ради України
(протокол № 9 від 26 серпня 2016 року)*

20-річчя Конституції України: національна традиція та
Д 22 європейські стандарти конституціоналізму. – К. : Інститут
законодавства Верховної Ради України, 2016. – 320 с.
ISBN 978-966-7166-35-9

Збірка «20-річчя Конституції України: національна традиція та європейські стандарти конституціоналізму» містить матеріали доповідей і тез виступів учасників всеукраїнської науково-практичної конференції, проведеної в Інституті законодавства Верховної Ради України 22 червня 2016 року, у рамках якої обговорювалися новітні проблеми реформування Конституції України.

Збірка буде корисною для народних депутатів України, працівників Апарату Верховної Ради України, інших органів державної влади, науковців і всіх, хто цікавиться питаннями розвитку національного законодавства.

УДК 342.4(477)(081)(07)

Тези та доповіді друкуються в авторській редакції

ISBN 978-966-7166-35-9

© Автори, 2016.

© Інститут законодавства
Верховної Ради України, 2016.

ЗМІСТ

З нагоди відзначення 20-ї річниці Конституції України (замість передмови)	8
--	----------

І. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Копиленко О. Л. Конституційна реформа: історичний досвід та сучасні перспективи	10
Шаповал В. М. Про деякі реалії і можливі перспективи Конституції України	15
Оніщенко Н. М. Місце права у сучасній державі	22
Скрипнюк О. В. Децентралізація: стратегія, проблеми реалізації, перспективи	26
Костицький В. В. Втілення ідей європейської правової доктрини в конституційному процесі в Україні ...	31
Янчук А. О. Конституційна реформа як індикатор перетворень в Україні	41

ІІ. КОНСТИТУЦІЙНА РЕФОРМА СУДОВОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Красовський К. Ю. Судова реформа в Україні виклики та перспективи	46
Мінченко Р. М. Право на оскарження судового рішення, як конституційна гарантія реалізації права на судовий захист	53

Агафонова Н. В. Шляхи удосконалення конституційно-правового статусу Конституційного Суду України у процесі конституційної реформи	61
Барабаш Т. М., Левицька Л. В. Конституційні вектори судової реформи України	68
Муза О. В. Роль та виклики адміністративної юстиції крізь призму конституційної модернізації правосуддя в Україні	77

ІІІ. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА РЕФОРМА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Баймуратов М. О. Децентралізація публічної влади в Україні та її вплив на співвідношення локального і глобального в місцевому самоврядуванні	85
Калиновський Б. В. Державна регіональна політика в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку	90
Данилюк Ю. В. До питання вдосконалення конституційно-правового регулювання відносин у сфері місцевого самоврядування	96
Поповичук О. М. До проблеми конституційно-правового реформування місцевого самоврядування в Україні	100

ІV. КОНСТИТУЦІЙНІ ПРІОРИТЕТИ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Ярмиш О. Н. Проблеми розвитку конституційно-правових основ національної безпеки України	106
--	-----

Куян І. А. Захист суверенітету як конституційна функція Української держави (теоретичні аспекти)	112
---	-----

Грінченко О. О., Білоцький С. Д. Концепції щодо суверенітету над природними ресурсами в рамках міжнародного права	120
--	-----

Котляренко О. П. Наукові міркування щодо визначення місця Збройних Сил України в оновленій Конституції України	124
---	-----

Бурковський П. А. Політико-правовий статус Мінських домовленостей: ризики і можливості	132
---	-----

V. ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ КОНСТИТУЦІЙНИХ ГАРАНТІЙ ПРАВ ЛЮДИНИ

Клименко О. М. Конституційна концепція захисту власності	140
---	-----

Ладиченко В. В. Закріплення принципу рівності в Конституції України	152
--	-----

Журавський В. С., Хорт Ю. В. Конституційно-правові аспекти реалізації права громадян на освіту	156
---	-----

Оржаховська А. А. Генезис сучасної доктрини прав дитини: конституційно-правові аспекти	162
---	-----

Булкат Л. М. Право на соціальний захист у системі конституційних прав і свобод громадян	166
--	-----

Мазур В. В. Конституційні гарантії реалізації речових прав на чуже майно	172
---	-----

Стецков Д. Д. Конституційні аспекти арбітражу як альтернативного способу вирішення спорів	178
--	-----

Мінченко Д. А. Визнання рішень іноземних судів на території України як гарантія реалізації конституційного права на судовий захист	184
---	-----

VI. ІНСТИТУЦІЙНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В СИСТЕМІ КОНСТИТУЦІЙНОГО ОНОВЛЕННЯ

Приходько Х. В. Конституційні основи представницької демократії: доктринальні підходи та парламентські системи	190
---	-----

Гладкова Т. Л. Конституційні засади входження України у правовий простір Європейського Союзу	196
---	-----

Фалалєєва Л. Г. Роль Венеційської комісії Ради Європи у конституційній модернізації України	209
--	-----

Скомороха Т. В. Конституційно-правові аспекти участі Президента України у законодавчому процесі	222
--	-----

Санченко А. Є. Про досвід і новели законотворчої діяльності	228
--	-----

Коваленко С. О. Конституційний статус адвоката: зарубіжний досвід	243
--	-----

Белікова С. О. Актуальні питання реформування органів державної виконавчої служби	251
--	-----

Какаулiна Л. М. Розвиток інституту державних символів у контексті формування національних традицій конституціоналізму	256
--	-----

Турчинов К. О. Інститут політичних партій у конституційному праві України	269
--	-----

Лотюк Д. П. Проблеми реалізації засади територіальності в діяльності місцевих прокуратур 273

Ляшенко О. О. Ознайомленість громадян із положеннями Конституції України як складова підвищення рівня їхньої правосвідомості 278

Андрушко І. П. Роль правосвідомості у законотворчій діяльності 288

Кондик О. П. Дипломатичний імунітет: конституційні та міжнародно-правові засади 292

VII. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ТРАДИЦІЇ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ

Мищак І. М. Функції парламенту Української Народної Республіки відповідно до Конституції УНР 1918 року 298

Ніколаєнко Н. В. Національна традиція конституціоналізму у поглядах Володимира Винниченка 303

Полтавець С. В. Конституювання української державності в міжнародно-правових актах періоду Гетьманщини 313

Дар'я Анатоліївна МІНЧЕНКО,
магістр міжнародного бізнес права
Лондонського університету Квін Мері,
Юрист юридичної фірми «Юрлайн»

ВИЗНАННЯ РІШЕНЬ ІНОЗЕМНИХ СУДІВ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ ЯК ГАРАНТІЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ

Конституція України (ст. 3) проголосила права людини найвищою соціальною цінністю. Відповідно до ст. 55 Конституції України «права і свободи людини і громадянина захищаються судом»

Відповідно до ст. 6 Конвенції «Про захист прав і основоположних свобод», кожна людина має право, при порушенні її прав, на справедливий і відкритий судовий розгляд спору впродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, створеним відповідно до закону.

Визнання та виконання рішення іноземного суду чи арбітражу є процесуальним засобом захисту права особи, підтвердженого рішенням суду однієї держави, на території іншої держави. У зв'язку з цим, право на визнання та виконання рішення іноземного суду чи арбітражу на території України, необхідно розглядати в контексті права на судовий захист в порядку цивільного судочинства України.

Таким чином, суб'єктивне право конкретної особи на визнання та виконання рішення іноземного суду чи міжнародного арбітражу на території України включає в себе право на звернення до суду з вимогою про визнання та виконання рішення іноземного суду чи арбітражу та право на задоволення судом вимоги про визнання та виконання рішення іноземного суду чи міжнародного арбітражу.

Наділення конкретної особи правом на звернення до українського суду з вимогою про визнання та виконання

рішення іноземного суду чи арбітражу пов'язане з наявністю низки передумов виникнення такого права. Передумови права на звернення до суду з вимогою про визнання та виконання рішення іноземного суду чи арбітражу є необхідними для виникнення будь-якого права на звернення до суду в порядку цивільного судочинства незалежно від характеру спору та виду цивільної справи. Саме тому вони мають значення і для виникнення суб'єктивного права особи на звернення до суду з вимогою про визнання та виконання рішення іноземного суду чи арбітражу, проте з урахуванням специфіки даної категорії справ.

Передумови права на звернення до суду з вимогою про визнання та виконання рішення іноземного суду чи арбітражу поділяються на позитивні та негативні. Для виникнення права на звернення до суду з вимогою про визнання та виконання рішення іноземного суду чи арбітражу повинні бути наявні всі позитивні передумови та відсутні негативні. Отже передумовами права на звернення до суду з вимогою про визнання та виконання рішення іноземного суду чи арбітражу є:

наявність цивільної процесуальної правоздатності в особи, яка звернулася до суду (позитивна передумова);

віднесення справи до юрисдикції суду в порядку цивільного судочинства. Відповідно до ст. 81 Закону України «Про міжнародне приватне право» в Україні можуть бути визнані та виконані рішення іноземних судів у справах, що виникають з цивільних, трудових, сімейних та господарських правовідносин, вироки іноземних судів у кримінальних провадженнях у частині, що стосується відшкодування шкоди та заподіяних збитків, а також рішення іноземних арбітражів та інших органів іноземних держав, до компетенції яких належить розгляд цивільних і господарських справ, що набрали законної сили (позитивна передумова);

відсутність такої, що набрала законної сили, ухвали суду про визнання та виконання (чи відмову у визнанні та

виконанні з підстав, передбачених п.п. 2–7 ч. 2 ст. 396 ЦПК України) того самого рішення іноземного суду (негативна передумова);

відсутність у провадженні цього чи іншого суду справи за клопотанням про визнання та виконання того самого рішення іноземного суду (негативна передумова).

Втім, сама лише наявність передумов виникнення права на звернення до суду з вимогою про визнання та виконання рішення іноземного суду чи арбітражу не гарантує відкриття судом відповідного провадження. Положення ЦПК України вимагають від заінтересованої особи дотримання певних умов реалізації права на звернення до суду з вимогою про визнання та виконання рішення іноземного суду чи арбітражу. Такими умовами є:

дотримання вимог процесуального закону про форму та зміст клопотання про визнання та виконання рішення іноземного суду чи арбітражу та наявність всіх правильно оформлених документів, що додаються до клопотання;

наявність необхідного обсягу цивільної процесуальної дієздатності в особи, яка звернулася до суду;

віднесення даної справи до підсудності конкретного суду.

Наявність у конкретної особи передумов виникнення права на звернення до суду з вимогою про визнання та виконання рішень іноземних судів та арбітражів, а також дотримання усіх умов його реалізації мають наслідком відкриття судом провадження за клопотанням про визнання та виконання рішень іноземних судів та арбітражів. Однак, наявність у особи права звернення до суду не гарантує задоволення такого клопотання. Суд задовольняє клопотання заявника про визнання та виконання рішення іноземного суду чи арбітражу лише у разі наявності всіх позитивних передумов та відсутності всіх негативних передумов виникнення права на задоволення судом вимоги про визнання та виконання рішення іноземного суду чи арбітражу. Перелік позитивних та негативних

передумов виникнення права на задоволення судом вимоги про визнання та виконання рішення іноземного суду чи арбітражу можна встановити, проаналізувавши зміст ч. 2 ст. 96 ЦПК України. Такими передумовами є:

набрання рішенням іноземного суду законної сили за законодавством держави, на території якої воно постановлено. Для арбітражних рішень – рішення стало обов'язковим для сторін (позитивна передумова);

належне повідомлення про розгляд справи сторони, стосовно якої постановлено рішення іноземного суду (позитивна передумова);

відсутність положення закону України про виключну компетенцію органу України стосовно справи, у якій подано клопотання про визнання та виконання рішення іноземного суду чи арбітражу (негативна передумова);

відсутність рішення суду України у спорі між тими самими сторонами, з того ж предмета і на тих же підставах, що набрало законної сили, або якщо у провадженні суду України є справа у спорі між тими самими сторонами, з того ж предмета і на тих же підставах до часу відкриття провадження у справі в іноземному суді (негативна передумова);

дотримання встановленого міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та законодавством України строку пред'явлення рішення іноземного суду до примусового виконання в Україні (позитивна передумова);

належність предмету спору за законами України судовому розгляду (позитивна передумова);

відсутність загрози інтересам України у разі виконання рішення (негативна передумова).

Розглядаючи іноземне арбітражне рішення з точки зору відповідності його доктрині публічного порядку своєї держави, суд не повинен намагатися аналізувати це рішення

в цілому і перевіряти правильність правової аргументації арбітрів¹.

У разі задоволення клопотання суд постановляє ухвалу про визнання в Україні рішення іноземного суду (якщо воно не підлягає примусовому виконанню) або про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду. Водночас, як вірно зауважується у науковій літературі, визнання іноземного судового рішення є необхідною передумовою його примусового виконання².

Таким чином, визнання та виконання рішення іноземного суду чи арбітражу є процесуальним засобом захисту права особи, підтвердженого рішенням суду однієї держави, на території іншої держави. Суб'єктивне право конкретної особи на визнання та виконання рішення іноземного суду чи арбітражу на території України включає в себе право на звернення до суду з вимогою про визнання та виконання рішення іноземного суду чи арбітражу та право на задоволення судом вимоги про визнання та виконання рішення іноземного суду чи арбітражу.

Передумовами права на звернення до суду з вимогою про визнання та виконання рішення іноземного суду чи арбітражу є: наявність цивільної процесуальної правоздатності в особи, яка звернулася до суду; віднесення справи до юрисдикції суду в порядку цивільного судочинства; відсутність такої, що набрала законної сили, ухвали суду про визнання та виконання (чи відмову у визнанні та виконанні з підстав, передбачених п.п. 2-7 ч. 2 ст. 396 ЦПК України) того самого рішення іноземного суду; відсутність у провадженні цього чи іншого суду справи за клопотанням про визнання та виконання того самого рішення іноземного суду.

¹ Фурса С. Я. Цивільний процес України: проблеми і перспективи : Науково-практичний посібник / С. Я. Фурса, С. В. Щербак, О. І. Євтушенко. – К. : Видавець Фурса С. Я. : КНТ, 2006. – 448 с.

² Проблеми теорії та практики цивільного судочинства: Монографія / В. В. Комаров, В. І. Тertiшніков, В. В. Баранкова та ін.; За заг. ред. В. В. Комарова. – Х. : Харків юридичний, 2008. – 928 с.

Що стосується спеціальних передумов виникнення права на задоволення клопотання про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень, то такими є: дійсність арбітражної угоди, на підставі якої відбувся арбітражний розгляд та було ухвалене рішення, стосовно якого заявлене клопотання про його визнання та виконання на території України; відсутність спірних питань, розглянутих арбітражем, та визначених арбітражним рішенням, що виходять за межі арбітражної угоди; відповідність складу арбітражного суду умовам арбітражної угоди (позитивна передумова); об'єкт спору може бути предметом арбітражного (третейського) розгляду за законодавством України; арбітражне рішення не повинно бути скасовано, або його виконання зупинено судом держави, в якій або згідно із законом якої воно було прийнято; відповідність арбітражного рішення публічному порядку України.

**20-РІЧЧЯ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ:
НАЦІОНАЛЬНА ТРАДИЦІЯ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ
КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ**

Матеріали всеукраїнської
науково-практичної конференції
22 червня 2016 року

Тези та доповіді друкуються в авторській редакції

Комп'ютерна верстка І. С. Коломієць

Підписано до друку 30.08.2016 р.
Формат 60х90/16. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 20,00. Обл.-вид. арк. 13,21.

Надруковано в «МП Леся».
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи серія ДК № 892 від 08.04.2002.

«МП Леся»
03148, Київ, а/с 115.
Тел./факс: + 38 050 469 7485, 407 6197
E-mail: lesya3000@ukr.net